

Stuwende kracht voor cultuur

Evaluatie Cultural Board Zeeland

BLUEYARD

Inhoudsopgave

1. Inleiding	3
2. Samenvatting adviezen	4
3. Voorgeschiedenis	5
4. Samenstelling & governance	6
5. Opdracht en strategische agenda	8
6. Samenwerking met ZCO, OZO en EBZ	11
6.1. <i>Samenwerking met ZCO</i>	<i>11</i>
6.2. <i>Samenwerking met OZO</i>	<i>12</i>
6.3. <i>Samenwerking met EBZ</i>	<i>13</i>
	13
7. Opgave cultuur	14
8. Conclusie & Adviezen	17
9. Bijlagen	19
9.1. <i>Overzicht geraadpleegde stukken</i>	<i>19</i>
9.2. <i>Gesprekspartners</i>	<i>21</i>

1. Inleiding

De provincie Zeeland heeft Blueyard gevraagd de Cultural Board Zeeland (CBZ) te evalueren voor de zomer van 2025. Daarvoor werd de volgende opdracht geformuleerd.

Opdracht

De evaluatie richt zich op de CBZ als onafhankelijk orgaan, de rolinvulling, op de samenwerking binnen de driehoek Provincie-CBZ-ZCO en met andere relevante partijen. Tevens wordt in de evaluatie gevraagd óf de CBZ doorgezet zou moeten worden en zo ja, om één of meerdere voorstellen te formuleren voor een organisatorische vormgeving en bestuurlijke inbedding, inclusief randvoorwaarden zoals een realistische omvang van het werkbudget en secretariaat.

Daarbij aandacht voor de onderdelen:

- A. De drie genoemde uitgangspunten: hoe is het gegaan, hoe kan het in de toekomst beter worden en in welke vorm?
- B. De werkwijzen, zoals in de GS nota van Gedeputeerde Staten zijn vermeld, zijn vertaald naar de Strategische Agenda 2023-2025. Zijn de doelstellingen gehaald en op welke wijze is daar vervolg aan gegeven?
- C. Hoe zou de governance van de CBZ eruit moeten zien en voldoet dat in de huidige vorm (inclusief ondersteuning)?
- D. De wisselwerking tussen de provincie, de CBZ en het ZCO is als een gelijkbenige driehoek, waarbij allen de ontwikkeling van het werkveld volgen en ook samen bevorderen. Voor de verbinding met gemeenten verhoudt de CBZ zich tot het Overleg Zeeuwse Overheden¹ (OZO) en hebben de gemeenten een co-secretaris geleverd: wat zijn de ervaringen en geleerde lessen binnen deze verschillende

Met de opdrachtgever werd afgesproken dat de evaluatie zou worden uitgevoerd aan de hand van documenten van de provincie en de CBZ (zie bijlage 1) en gesprekken met een aantal betrokken personen (zie bijlage 2).

Op basis van de bevindingen zijn zo concreet mogelijke aanbevelingen geformuleerd. Deze zijn in de volgende paragraaf overzichtelijke samengevat.

2. Samenvatting adviezen

In dit rapport zijn de volgende adviezen opgenomen:

1. Behoud de CBZ en versterk deze.
2. Versterk de ondersteuning van de CBZ (inhoudelijke secretaris met affiniteit en kennis van cultuur, minimaal 0,5 fte op beleidsniveau).
3. Zorg voor een bestuurlijk zwaargewicht als voorzitter, die niet afkomstig is uit de culturele sector.
4. Leden uit het culturele veld in de CBZ zijn waardevol. Maar dat kan belangenverstrengeling opleveren op het moment dat het gaat om een vertegenwoordiger van een instelling die sterk afhankelijk is van de provincie of die onderwerp is van een actuele beleidsdiscussie.
5. Behoud leden die zorgen voor de link naar het Zeeuwse bedrijfsleven en het hoger onderwijs en voeg eventueel een coryfee uit de Zeeuwse cultuur toe te aan de CBZ.
6. Vraag de CBZ in de komende periode in ieder geval advies over:
 - a. de uitwerking van de culturele paragraaf in Zeeland 2050
 - b. het cultureel profiel voor de cultuurregio Zeeland, uit te werken in samenspraak met ZCO en OZO
 - c. de wijze waarop de samenwerking met Vlaanderen concreet ingevuld kan worden en de rol die Interreg daarbij zou kunnen vervullen. Het 200-jarig bestaan van het kanaal Gent-Terneuzen in 2027 zou daarvoor een mooi moment zijn.
7. Om de samenwerking tussen CBZ en ZCO te versterken zou de voorzitter van het ZCO lid van de CBZ moeten worden. De werkgroepen van het ZCO kunnen betrokken worden bij de adviezen van de CBZ.
8. Om de verbinding tussen CBZ en OZO te versterken zou een vertegenwoordiger van het CBZ aan moeten sluiten bij het thema-overleg leefbaarheid en cultuur van het OZO.
9. Nodig een lid van de CBZ standaard uit voor de EBZ en omgekeerd. Zorg daarbij voor een goede uitwisseling tussen de secretarissen.
10. Maak tussen OZO en CBZ afspraken over een werkprogramma 2025-2028, waarbij het CBZ ruimte houdt voor ongevraagde adviezen.

3. Voorgeschiedenis

De Cultural Board Zeeland (CBZ) is in 2021 ontstaan vanuit de culturele sector. Bij besluit van Gedeputeerde Staten (GS) van 16 maart 2021 is de CBZ i.o. ingesteld. Na een jaar werd de CBZ door GS geformaliseerd. De CBZ werd gezien als een instrument om het culturele werkveld verder te structureren en te professionaliseren. De CBZ werd naar analogie van de Economic Board Zeeland (EBZ) opgezet, zonder rechtspersoonlijkheid en met een bescheiden werkbudget. Anders dan bij de EBZ, nam de gedeputeerde cultuur geen zitting in de CBZ, dit om de onafhankelijkheid van de CBZ te borgen.

De CBZ kreeg de opdracht om zowel de zelfstandige positie van het culturele veld te versterken, als met een functionele blik naar cultuur te kijken: hoe kan cultuur de economische performance van de provincie versterken. De CBZ vervult geen rol in de advisering over het toekennen van subsidies. Dit om haar onafhankelijke positie te borgen.

De volgende uitgangspunten en werkwijze werden voor de CBZ geformuleerd:

- ◆ De CBZ adviseert aan relevante partijen over culturele strategische vraagstukken voor Zeeland en draagt bij aan de belangenbehartiging richting Rijksoverheid en Vlaanderen.
- ◆ Hiertoe stimuleert de CBZ verbindingen tussen de culturele- en creatieve economie met andere domeinen en maatschappelijke vraagstukken.
- ◆ Een belangrijke extra taak is het adviseren en bijdrage leveren aan een robuuste Zeeuwse culturele infrastructuur.

Werkwijze:

- ◆ Het bevorderen van een robuuste Zeeuwse culturele infrastructuur verdient veel aandacht in de activiteiten en agendabouw.
- ◆ De CBZ verhoudt zich tot overheden en het culturele veld zelf. De legitimiteit van de CBZ ligt mede in het draagvlak vanuit de cultuursector.
- ◆ Om cultureel Zeeland buiten de provincie een gezicht te geven richt de CBZ zich op het versterken van de relatie met het Rijk (DG Cultuur en Raad voor Cultuur) en partners in Vlaanderen.
- ◆ De CBZ ontwikkelt zichzelf waarbij de board gaandeweg van samenstelling kan veranderen en ook kan groeien naarmate er verbindingen worden gelegd met andere domeinen.
- ◆ De CBZ verhoudt zich tot de EBZ en stemt advisering over algemene maatschappelijke vraagstukken met de EBZ af daar waar de advisering over domeinverbindingen het economisch werkveld raakt.

Sinds 2020 heeft het Zeeuwse culturele veld zich verenigd in het Zeeuws Cultureel Overleg (ZCO), waaraan ongeveer 70 partijen deelnemen. Bij de start van de CBZ leverde dat enige wrijving op. Sinds het ZCO als functioneel adviseur toegevoegd is aan de CBZ, loopt de samenwerking goed. In de praktijk wordt dit ingevuld door de aanwezigheid van de voorzitter van het ZCO bij de vergaderingen van de CBZ. Verderop volgen voorstellen om die samenwerking verder te versterken.

4. Samenstelling & governance

De CBZ gaat zelf over haar samenstelling. Als er een vacature ontstaat zoeken de voorzitter en de vicevoorzitter en de secretaris samen naar een opvolger, gehoord de andere leden van de CBZ.

Op dit moment bestaat de CBZ uit de volgende leden:

- Geert van Maanen, voorzitter
- Robert Vroegindeweij, vicevoorzitter, directeur Muziekschool Zeeland
- Kathrin Ginsberg, directeur/bestuurder CBK Zeeland, kunsthistorica
- , algemeen coördinator bij Viernulvier, Gent
- Heleen Jumelet, voorzitter CvB Hogeschool voor de Kunsten Utrecht
- Hein van Ameijden, Damen Shipyards Group

Secretarissen:

-
- (vanuit OZO)

Kring van Adviseurs:

-
- (vanuit ZCO)

De leden van de CBZ doen hun werk onbezoldigd en onafhankelijk. Zij nemen deel op persoonlijke titel. Deze onafhankelijke positie wordt breed als waardevol ervaren.

Bij de samenstelling van de CBZ zijn nog wel een paar kanttekeningen te plaatsen. De belangrijkste is dat wil een onbezoldigde CBZ goed haar werk kunnen doen, stevigere ondersteuning nodig is. Een inhoudelijke secretaris met een substantiële aanstelling is nodig om zaken uit te zoeken, verbindingen te leggen en adviezen uit te werken.

Een stevig boegbeeld als voorzitter, die zowel lokaal, regionaal als nationaal deuren kan openen levert meerwaarde op, zeker gelet op de lobbyfunctie die de CBZ ook heeft. Om te voorkomen dat de CBZ gezien wordt als voornamelijk belangenbehartiger van de culturele sector, is het van belang dat de voorzitter niet uit die sector komt. De CBZ is er juist ook voor de bredere betekenis die cultuur heeft voor de Zeeuwse opgaven. De huidige voorzitter is afkomstig uit Zeeland, maar woont er niet. Dat beperkt de mogelijkheden zichtbaar en aanwezig zijn bij relevante bijeenkomsten en evenementen in Zeeland. Als opvolging van de huidige voorzitter aan de orde is, is dit een punt dat meegewogen zou moeten worden.

Als waardevol wordt ook ervaren dat een aantal leden van de CBZ juist niet afkomstig zijn uit het Zeeuwse. Dat via één van de leden van de CBZ de verbinding met het culturele veld in Vlaanderen kan worden gelegd is betekenisvol. Dat geldt ook voor leden afkomstig uit het Zeeuwse bedrijfsleven en het hoger onderwijs. In de persoon van de secretaris of een lid zou verder kennis toegevoegd moeten worden van het landelijk cultuurbestel, zodat daarmee in de adviezen de link kan worden gemaakt. In de gesprekken werd ook meermaals opgemerkt dat de CBZ aan bekendheid en kracht kan winnen als daarin een bekendheid uit de Zeeuwse culturele sector participeert.

Adviezen samenstelling CBZ:

- Versterk de ondersteuning van de CBZ (inhoudelijke secretaris met affiniteit en kennis van cultuur, minimaal 0,4 fte op beleidsniveau)
- Zorg voor een bestuurlijk zwaargewicht als voorzitter.
- De voorzitter moet niet afkomstig zijn uit de culturele sector
- Leden uit het culturele veld in de CBZ zijn waardevol. Maar dat kan knellen op het moment dat het gaat om een vertegenwoordiger van een instelling die sterk afhankelijk is van de provincie of die onderwerp is van een actuele beleidsdiscussie
- Behoud leden die zorgen voor de link naar het Zeeuwse bedrijfsleven en het hoger onderwijs
- Overweeg een coryfee uit de Zeeuwse cultuur toe te voegen aan de CBZ

5. Opdracht en strategische agenda

De provincie Zeeland heeft de Cultural Board Zeeland (CBZ) ingesteld met de opdracht om¹

- ♦ Een verbindende rol te spelen tussen culturele instellingen, het bedrijfsleven, onderwijs en overheden.
- ♦ Cultureel ondernemerschap te stimuleren en de culturele sector te versterken.
- ♦ Bij te dragen aan een innovatief en aantrekkelijk vestigingsklimaat in Zeeland.
- ♦ Advies uit te brengen over het cultuurbeleid en ontwikkelingen in het culturele veld.
- ♦ De provincie wilde dat de CBZ als aanjager zou functioneren voor een toekomstgerichte en samenhangende ontwikkeling van de Zeeuwse culturele sector.

Na een opstartfase is in 2022 de governance en werkwijze vastgesteld in een beslisnota van GS². In die nota werd gesteld dat de uitgangspunten voor het functioneren van de CBZ ten opzichte van 2021 ongewijzigd blijven. Deze uitgangspunten zijn:

- ♦ De CBZ adviseert aan relevante partijen over culturele strategische vraagstukken voor Zeeland en draagt bij aan de belangenbehartiging richting Rijksoverheid en Vlaanderen.
- ♦ Hiertoe stimuleert de CBZ verbindingen tussen de culturele- en creatieve economie met andere domeinen en maatschappelijke vraagstukken.
- ♦ Een belangrijke extra taak is het adviseren en bijdrage leveren aan een robuust Zeeuwse culturele infrastructuur

De CBZ heeft deze opdracht in haar strategische agenda³ vertaald naar een eigen missie en opdracht:

- ♦ Het versterken van de culturele sector in samenhang met economie, onderwijs en leefomgeving.

¹ Gedeputeerde Staten van Zeeland, *Instellingsbesluit Cultural Board Zeeland*, Provincie Zeeland, 2018.

² GS Nota Governance Cultural Board

³ Cultural Board Zeeland, *Strategische Agenda 2023–2027*, Cultural Board Zeeland, 2023. Beschikbaar via: <https://www.culturalboardzeeland.nl>

- ♦ Het bevorderen van samenwerking tussen culturele instellingen en andere sectoren (zoals toerisme, technologie, onderwijs).
- ♦ Het vergroten van de zichtbaarheid van cultuur als motor voor innovatie en maatschappelijke ontwikkeling.
- ♦ Het opstellen van programmalijnen en projecten die de culturele infrastructuur versterken en cross-sectorale innovatie stimuleren.

De strategische agenda benadrukt dat de CBZ geen uitvoerende organisatie is, maar een strategisch netwerkplatform en katalysator van vernieuwing en samenwerking.

Ter uitvoering van deze agenda heeft de CBZ in de afgelopen periode de volgende adviezen uitgebracht⁴:

- ♦ Preadvies provincie Zeeland
- ♦ Advies Gemeenteraadsverkiezingen 2022
- ♦ Voorbereiding van een nieuwe Regiodeal, 19 april 2022 (samen met de EBZ)
- ♦ Brief aan de informateur naar aanleiding van de Provinciale Statenverkiezingen 2023
- ♦ Regio Deal: advies over de drie pijlers van de deelopgave cultuur, bestaande uit drie deeladviezen:
 - ♦ Broedplaatsen
 - ♦ Kunst en cultuuronderwijs provincie Zeeland HZ HKU
 - ♦ Regionaal Innovatiefonds
 - ♦ Advies positionering Zeeuwse Cultuur in Den Haag, februari 2025

Uit de adviezen en de ontwikkelingen sinds de start van de CBZ kunnen we onder meer opmaken dat:

- ♦ De CBZ continu in gesprek is met het culturele veld in Zeeland o.m. doordat de voorzitter van het CZO als functioneel adviseur is toegevoegd aan de CBZ.
- ♦ De CBZ drie Zeeuwse cultuurdagen heeft georganiseerd waar het Zeeuwse culturele veld, bedrijfsleven en overheden elkaar konden ontmoeten;
- ♦ Het ZCO zich heeft verbreed.
- ♦ De CBZ in overleg met de wethouders cultuur is gekomen met handreikingen voor de nieuwe colleges in 2022 waarbij de verbinding werd gelegd tussen cultuur en de gemeentelijke opgaven in andere domeinen.
- ♦ De CBZ in samenwerking met de EBZ effectief heeft samengewerkt bij de totstandkoming van de regiodeal. De CBZ heeft daarbij haar rol als belangenbehartiger richting de Rijksoverheid effectief opgepakt.

⁴ Zie ook www.culturalboardzeeland.nl

- ◆ Mede op instigatie van de CBZ is tussen HZ en HKU verkend op welke wijze de verbinding tussen onderwijs, onderzoek en kunst en cultuur versterkt kan worden. Resultaat daarvan is de totstandkoming van een lectoraat Kunst, Cultuur en Transities bij de HZ in de context van Delta Climate Centre (DCC).
- ◆ Er een concreet voorstel ligt om een cultuurinnovatiefonds voor Zeeland op te richten naar analogie van o.m. Brabant C.
- ◆ Het recente advies over de positionering van de Zeeuwse Cultuur wijst op de mogelijkheden om de versterking van de Zeeuwse culturele infrastructuur inzet te maken van een bredere Zeeuwse lobby richting Den Haag.

Ook de geïnterviewden ervoeren de CBZ om een aantal redenen als waardevol:

- ◆ Er is meer politiek-bestuurlijke aandacht voor cultuur ontstaan. Dit wordt nodig gevonden omdat dit van wezenlijk belang is voor de verbetering van het vestigingsklimaat in Zeeland (zie ook Zeeland 2050). Geïnterviewden wezen op de noodzaak van versterking van de culturele infrastructuur voor bedrijfsleven, hoger onderwijs, toerisme en woningbouw.
- ◆ De georganiseerde culturele dagen hebben meerwaarde voor de relaties binnen het culturele veld en met de aanpalende domeinen zoals bijvoorbeeld het hoger onderwijs.
- ◆ De rol van de CBZ was cruciaal bij de totstandkoming van de Regio Deal, waarmee € 12 miljoen aan extra middelen voor cultuur beschikbaar kwamen. Met behulp van die middelen zijn inmiddels drie broedplaatsen in ontwikkeling of tot stand gekomen (Nesse, Machinefabriek en Schaapskooi).
- ◆ Met de HZ heeft de CBZ verkend op welke wijze het kunstenonderwijs in Zeeland versterkt kan worden. Dat heeft mede geleid tot de aanstelling van een lector Kunst, Cultuur en Transities bij de HZ.

Met de tijd en de middelen die de CBZ ter beschikking stonden is het nodige bereikt. In de gesprekken werd dat breed erkend. Daarbij valt het op dat:

- ◆ Gedeputeerde Staten in de afgelopen periode geen adviesvragen bij de CBZ heeft neergelegd.
- ◆ Ondanks de verbinding die met het OZO is gelegd via een secretaris er ook geen adviesvragen vanuit het OZO zijn gekomen. De leden van het OZO lijken zich onvoldoende bewust van die mogelijkheid. Anderzijds werd erkend dat het CBZ juist ook het OZO kan helpen boven de belangen van individuele gemeenten uit te stijgen.
- ◆ Al in haar preadvies wees de CBZ op de noodzaak goed onderzoek en analyse te doen naar de culturele sector in Zeeland en van daaruit een toekomstvisie te ontwikkelen van de cultuurregio Zeeland. Die opgave

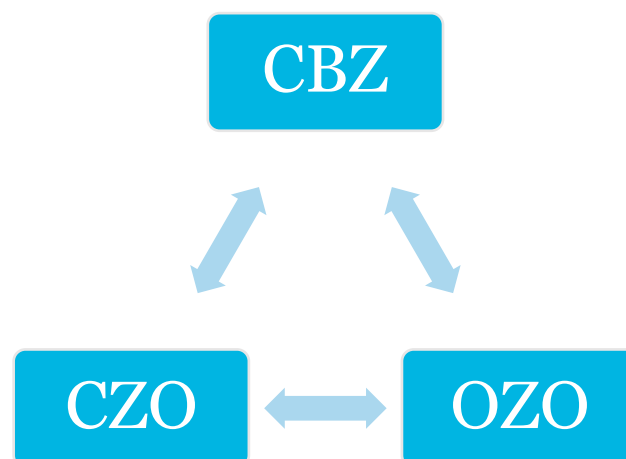
ligt er nog steeds en is niet minder urgent geworden gelet op de discussie over de aandacht voor de regio in het cultuurbestel⁵.

Gesprekpartners erkennen dat de CBZ nog meer waarde zou kunnen hebben bij:

- ♦ Het uitwerken van het profiel van de cultuurregio als geheel.
- ♦ Het vormgeven aan de samenwerking met Vlaanderen.
- ♦ De lobby voor extra investeringen in cultuur zowel in Zeeland zelf als vanuit het de rijksoverheid of Europa.

6. Samenwerking met ZCO, OZO en EBZ

Bij de oprichting van de CBZ was de opdracht om de verbinding op te zoeken met het ZCO en de overheden. De intentie was om daar een samenwerkende driehoek van te maken.

6.1. Samenwerking met ZCO

Het Zeeuws Cultureel Overleg (ZCO) is een platform van, door en voor kunst- en cultuurinstellingen in Zeeland, opgericht in 2018. Eerst namen vooral grote

⁵ Zie “Toegang tot Cultuur, Op weg naar een nieuw bestel in 2029” van de Raad voor Cultuur, januari 2024

instellingen uit Middelburg en Vlissingen deel, maar het overleg groeide al snel uit tot een breed gedragen netwerk met vertegenwoordigers uit heel Zeeland.

Het ZCO streeft naar het toegankelijk maken van kunst, cultuur en cultureel erfgoed voor een breed publiek; het stimuleren van ontmoetingen en samenwerking tussen Zeeuwse culturele instellingen; het delen van ervaringen en het initiëren van gezamenlijke projecten en wil fungeren als stem en klankbord van de culturele sector binnen en buiten Zeeland.

Het ZCO bestaat nu uit zo'n 70 leden, waaronder musea, theaters, muziekgezelschappen en erfgoedinstellingen, maar ook (groepen van) individuele kunstenaars. De structuur omvat een kerngroep, samengesteld uit leden van het ZCO, die samen met de voorzitter de bijeenkomsten voorbereidt en organiseert. Daarnaast worden er ad-hoc werkgroepen gevormd.

Het ZCO komt minimaal vier keer per jaar bijeen voor informeel overleg, gericht op inspiratie, uitwisseling en samenwerking. De voorzitter speelt een verbindende rol, vertegenwoordigt het ZCO zowel intern als extern en onderhoudt contacten met overheden en andere samenwerkingspartners. De voorzitter wordt door de leden benoemd voor een periode van vier jaar, met mogelijkheid tot verlenging, en werkt op onbezoldigde basis.

De voorzitter van het ZCO is als adviseur verbonden aan de CBZ. Daarnaast fungeert het ZCO als klankbord voor beleidsontwikkeling op het gebied van cultuur en erfgoed. Het ZCO is betrokken bij initiatieven zoals de Zeeuwse Cultuur Agenda, die culturele activiteiten in de provincie zichtbaar maakt.

Een wens die in de gesprekken naar voren kwam, is die van een betere verbinding tussen CBZ en het ZCO. Het is immers goed als de CBZ bij haar adviezen gebruik kan maken van de kennis en expertise die in het Zeeuwse culturele veld aanwezig is. Bovendien kan een stevigere verbinding met het ZCO bijdragen aan draagvlak bij het culturele veld voor de adviezen van de CBZ. Om dit te bewerkstelligen is het voorstel de voorzitter van het ZCO niet alleen adviseur maar ook lid te maken van de CBZ. Dat in aanvulling op de leden vanuit het culturele veld die nu in de CBZ zitten. Zij zitten daar echter op persoonlijke titel en niet als vertegenwoordiger van het culturele veld. De werkgroepenstructuur van het ZCO zou ook voor de CBZ kunnen werken om waar nodig hoofdlijnen van adviezen verder uit te werken. Zorg wel dat er een duidelijk onderscheid blijft tussen CBZ en ZCO. De taak van het CBZ is breder dan het vertegenwoordigen en behartigen van de belangen van de culturele sector.

6.2. Samenwerking met OZO

Sinds 2024 heeft het OZO een thema-overleg leefbaarheid en cultuur, dat één keer in de twee maanden bijeen komt. Gemeenten voelen weinig verbondenheid met de CBZ, hebben niet altijd het gevoel dat die er ook voor hen is, ondanks het feit dat één van de secretarissen van de CBZ door het OZO wordt geleverd. De CBZ zou vaker met de gemeenten aan tafel moeten zitten en gemeenten zouden de CBZ

beter kunnen benutten. Het zou goed zijn als een vertegenwoordiger van de CBZ steeds aansluit bij de overleggen van het OZO thema-overleg leefbaarheid en cultuur. De secretaris zou in overleg met de gemeentesecretarissen hier voorbereidend werk kunnen doen.

Uit de gesprekken kwam naar voren dat de CBZ voor de gemeenten een belangrijke rol kan vervullen bij het adviseren over cultuurbeleid en de betekenis van cultuur voor de gemeentelijke opgaven. De ambtelijke capaciteit bij gemeenten voor cultuur is veelal beperkt. Meerwaarde van de CBZ kan er ook zijn in de discussie over de verdeling van culturele voorzieningen over gemeenten. Voor de overheden onderling is dit een lastig issue. Onafhankelijk advies kan dan behulpzaam zijn, ook bij het vinden van draagvlak. De CBZ zou bijvoorbeeld een gezamenlijk profiel voor 2029 e.v. kunnen opstellen.

De CBZ kan de overheden ook adviseren op welke wijze de culturele samenwerking met de Vlaamse overheden en instellingen versterkt kan worden.

De overheden kunnen met de CBZ een werkprogramma afspreken zodat er over en weer duidelijkheid is over de gewenste en gevraagde adviezen. De CBZ houdt daarbij uiteraard de mogelijkheid ook ongevraagd advies uit te brengen.

6.3. *Samenwerking met EBZ*

Bij de voorbereiding van de Regiodeal hebben de CBZ en de EBZ goed samengewerkt en gezamenlijk advies uitgebracht. Er is wel eens gesuggereerd om vanwege de samenhang de CBZ te laten opgaan in de EBZ. Daar is geen draagvlak voor. Onderkend wordt dat dit ertoe zou leiden dat cultuur onvoldoende prioriteit zou krijgen. Toch werd ook nu in de gesprekken aangegeven dat het goed verbinden van de economische ambities en die op het terrein van onderwijs met de culturele agenda van groot belang is. Die verbinding kan worden gemaakt door een lid van de ene board standaard uit te nodigen bij de andere board: een lid van de CBZ sluit aan bij de EBZ en omgekeerd. Een goede werkrelatie en uitwisseling tussen de secretarissen ondersteunt dit.

Adviezen samenwerking ZCO, OZO en EBZ

- Maak de voorzitter van het ZCO lid van de CBZ
- Zet de werkgroepen van het ZCO ook in t.b.v. de adviezen van de CBZ
- Laat een vertegenwoordiger van de CBZ aansluiten bij het thema-overleg leefbaarheid en cultuur van het OZO
- Maak tussen OZO en CBZ afspraken over een werkprogramma
- Nodig een lid van de CBZ standaard uit voor de EBZ en omgekeerd. Zorg daarbij voor een goede uitwisseling tussen de secretarissen

7. Opgave cultuur

Onlangs werd het startdocument Zeeland 2050, bouwen aan de Delta van de toekomst, gepresenteerd. Terecht wordt cultuur daarin benoemd als een van de benodigde bouwstenen om die visie te verwezenlijken. In de gesprekken ten behoeve van deze evaluatie kwam dat ook veelvuldig naar voren. Wil Zeeland een aantrekkelijker regio voor werknemers, jong talent, onderwijsinstellingen, bedrijven en toeristen worden, dan is een breed cultureel aanbod essentieel: breed aanbod in theaters en bioscopen, ruim aanbod aan muziekpodia, mooie Zeeuwse festivals en voldoende expositieruimte. Die constatering is terecht. Een sterk cultureel klimaat heeft betekenis voor de opgaven waar Zeeland voor staat en die benoemd zijn in de Omgevingsvisie en in het startdocument Zeeland 2050. Die opgaven zijn:

- Uitstekend wonen, werken en leven in Zeeland
- Balans in de grote wateren en het landelijk gebied
- Een duurzame en innovatieve economie
- Klimaatbestendig en CO₂-neutraal Zeeland

Cultuur is een belangrijke bouwsteen om deze opgaven te verwezenlijken. De CBZ heeft eerder haar waarde bewezen bij de vormgeving van de Regio Deal. De CBZ zou om advies gevraagd kunnen worden om op dit punt een uitgewerkt advies op te stellen. Juist omdat hier, gekoppeld aan de opgaven voor Zeeland als geheel, behoefte is aan een advies over de culturele infrastructuur voor geheel Zeeland. Daarnaast is het ook voor de aantrekkelijkheid van MBO/HBO en WO van belang dat Zeeland voldoende cultureel aanbod heeft voor studenten.

Een dergelijk advies kan ook gebruikt worden als cultureel profiel voor de periode na 2029, waarin, gelet op het advies van de Raad voor Cultuur “Toegang tot Cultuur, mogelijk de cultuurregio’s beter betrokken worden bij de inrichting van de nationale culturele infrastructuur. Voor Zeeland als geheel zou een beeld gemaakt moeten worden van de gewenste (kwaliteit van) de culturele infrastructuur. Die infrastructuur is veelal een verantwoordelijkheid van gemeenten en provincies. In het kader van de opgaves voor 2050 (woningbouw, kernenergie) zouden mogelijk nieuwe afspraken over rijksbijdragen gemaakt kunnen worden. Naast de “stenen” moet in een profiel ook een beeld geschetst worden van het gewenste culturele ecosysteem (van educatie, amateurs, talentontwikkeling, gezelschappen etc.) Daarbij kan ook gekeken worden naar partnerschappen met culturele instellingen uit andere regio’s, met Vlaanderen. Ook zou gekeken kunnen worden naar de inbedding van cultuur in Interreg.

Adviezen over bijdragen aan Zeeuwse opgaven

- Vraag aan de CBZ om advies over de uitwerking van de culturele paragraaf in Zeeland 2050
- Vraag het CBZ om in samenspraak met CZO en OZO het cultureel profiel voor de cultuurregio Zeeland uit te werken
- Vraag het CBZ om advies op welke wijze de samenwerking met Vlaanderen concreet ingevuld kan worden en de rol die Interreg daarbij zou kunnen vervullen

Intermezzo: adviesraden elders

Hoewel het niet tot de opdracht behoorde hebben we toch bekeken of andere provincies of grote steden ook een adviesraad hebben voor cultuur, die gericht is op ondersteuning van beleid. Deze zijn er in de provincies Drenthe en Overijssel. Hieronder volgt een korte beschrijving van deze adviesraden.

Provincie Drenthe – Provinciale Adviescommissie Cultuur

Samenstelling

- ◆ 5–9 onafhankelijke leden, benoemd door Gedeputeerde Staten
- ◆ Leden werken op persoonlijke titel en mogen géén bestuurlijke banden hebben met provinciale subsidie aanvragers
- ◆ Ambtelijk secretaris ondersteunt, maar is geen commissielid
- ◆ De commissie heeft op dit moment 8 leden, bijna allemaal afkomstig uit de culturele sector, maar werkzaam buiten de provincie en een oud-bestuurder.

Werkwijze

- ◆ Vergadert circa acht keer per jaar
- ◆ Agenda en stukken minimaal zeven dagen van tevoren beschikbaar; vergaderingen zijn niet openbaar
- ◆ Besluitvorming op basis van meerderheid; leden onthouden zich bij belangenverstrengeling
- ◆ Kan externe deskundigen raadplegen
- ◆ Adviezen schriftelijk en met argumentatie aan Gedeputeerde Staten; eventueel motivering bij afwijking

Adviezen

- ◆ Beoordeelt ook subsidieaanvragen van o.a. incidentele culturele projecten en talentregelingen
- ◆ Adviseert over cultuurbeleid en stelsel, zowel op eigen initiatief als op verzoek

Provincie Overijssel – Adviescommissie Cultuur

Samenstelling

- ◆ Minimaal 5 leden inclusief een voorzitter, onafhankelijk en deskundig in kunst & cultuur
- ◆ Leden benoemd door Gedeputeerde Staten; geen belangen bij subsidiebeschikking
- ◆ Gezocht wordt naar diversiteit in disciplines, achtergrond & ervaring

Werkwijze

- ◆ Komt 1× of meerdere keren per jaar bijeen, afhankelijk van regeling
- ◆ Adviseert zowel over aanvragen als over (nieuwe) subsidieregelingen en evaluaties

Beleidsadviezen

- ◆ Beoordeling van aanvragen voor productieregeling (muziek/theater/film/beeldende kunst) en cultureel aanbod & talentontwikkeling
- ◆ Adviezen over nieuwe subsidieregelingen en de evaluatie ervan, waaronder regionale samenwerking met Gelderland

Conclusie

Allebei de commissies:

- ◆ Bestaan uit onafhankelijke culturele deskundigen,
- ◆ Hebben een bredere rol dan adviseren over beleid, ze adviseren primair over subsidies
- ◆ Werken volgens transparante procedures,
- ◆ Brengen inhoudelijke beleidsadviezen uit die door het bestuur worden overgenomen of gemotiveerd worden afgewezen.

8. Conclusie & Adviezen

Op basis van de bestudeerde documenten en de gevoerde gesprekken luidt het advies om de CBZ te laten voortbestaan maar daarbij wel een aantal aanpassingen door te voeren (zie verder). De antwoorden op de gestelde deelvragen geven grond voor die conclusie.

1. De eerste vraag was hoe het is gegaan met de drie door GS geformuleerde uitgangspunten, hoe dat in de toekomst beter kan en in welke vorm. Recapitulerend waren die drie uitgangspunten:
 - ◆ De CBZ adviseert aan relevante partijen over culturele strategische vraagstukken voor Zeeland en draagt bij aan de belangenbehartiging richting Rijksoverheid en Vlaanderen.
 - ◆ Hiertoe stimuleert de CBZ verbindingen tussen de culturele- en creatieve economie met andere domeinen en maatschappelijke vraagstukken.
 - ◆ Een belangrijke extra taak is het adviseren en bijdrage leveren aan een robuuste Zeeuwse culturele infrastructuur.

Gezegd kan worden dat de CBZ invulling heeft gegeven aan die uitgangspunten binnen de mogelijkheden die zij had. Met passender ondersteuning en een betere bestuurlijke inbedding is daarin meer mogelijk. Om die reden zijn op die punten adviezen ter versterking geformuleerd.

2. Hoe zou de governance van de CBZ eruit moeten zien en voldoet dat in de huidige vorm (inclusief ondersteuning)?

Het belangrijkste knelpunt dat in de governance van de CBZ naar voren is gekomen is de te beperkte ondersteuning. Een onbezoldigde onafhankelijke commissie moet kunnen steunen op een goed inhoudelijk secretariaat om zaken uit te zoeken, stukken te schrijven, vergaderingen voor te bereiden, verbindingen te leggen.

Een bestuurlijk zwaargewicht als voorzitter heeft meerwaarde, vanwege de lobby-opdracht aan de CBZ, maar ook voor het leggen van verbindingen met andere maatschappelijke sectoren. Om de onafhankelijkheid van de commissie te borgen is het van belang dat de voorzitter niet afkomstig is uit het Zeeuwse culturele veld. De aanwezigheid van leden uit het culturele veld heeft meerwaarde, maar daarbij moet gelet worden op het risico van belangenverstrengeling op het moment dat het een (vertegenwoordiger van) een instelling betreft die sterk afhankelijk is van subsidie van een van de leden van het OZO of een instelling die onderwerp is van discussie. De aanwezigheid van leden vanuit het Zeeuwse bedrijfsleven, het hoger onderwijs en Vlaanderen is waardevol.

3. De wisselwerking tussen de provincie, de CBZ en het ZCO is als een gelijkbenige driehoek, waarbij allen de ontwikkeling van het werkveld volgen en ook samen bevorderen. Voor de verbinding met gemeenten verhoudt de CBZ zich tot het Overleg Zeeuwse Overheden¹ (OZO) en hebben de gemeenten een co-secretaris geleverd: wat zijn de ervaringen en geleerde lessen binnen deze verschillende samenwerkingsrelaties tot nu toe?

De wisselwerking tussen CBZ, OZO en ZCO is zeker tot stand gekomen maar kan verder worden verbeterd. Dat kan door:

- ◆ De voorzitter van het ZCO lid te maken van de CBZ.
- ◆ Het CBZ te laten deelnemen aan het OZO deelloverleg leefomgeving en cultuur.
- ◆ De CBZ een werkprogramma 2025-2029 op te laten stellen dat wordt afgestemd met OZO en ZCO. Onderdeel van dat werkprogramma zouden in ieder geval moeten zijn:
 - Uitwerken van een cultureel profiel voor Zeeland voor de periode 2029 e.v.
 - Uitwerken van de cultuurparagraaf voor Zeeland 2050
 - Versterken van de samenwerking met Vlaanderen (Gentse regio). Gent wordt geen culturele hoofdstad in 2030 maar heeft samenwerking met Nederland wel als speerpunt van haar culturele beleid benoemd. In 2027 bestaat het kanaal Gent/Terneuzen 220 jaar. Die viering biedt ook kansen de culturele banden aan te halen.

De verbinding met de EBZ, belangrijk vanwege de betekenis van cultuur voor de bredere opgaven waar Zeeland voor staat, kan worden gemaakt door een lid van de CBZ standaard uit te nodigen bij de EBZ en omgekeerd. Een goede werkrelatie en uitwisseling tussen de secretarissen ondersteunt dit.

Juni 2025

9. Bijlagen

9.1. Overzicht geraadpleegde stukken

- ◆ Gedeputeerde Staten van Zeeland, Instellingsbesluit Cultural Board Zeeland, Provincie Zeeland, 2018.
- ◆ GS Nota Governance Cultural Board
- ◆ Strategische agenda CBZ 2023-2025
- ◆ Uitvoeringsagenda Cultuur en Erfgoed 2025-2032, provincie Zeeland
- ◆ Cultuurconvenant 2025-2028, Ministerie van OCW-Zeeland, Staatscourant 31 januari 2025
- ◆ CBZ Preadvies provincie Zeeland
- ◆ CBZ Advies Gemeenteraadsverkiezingen 2022
- ◆ Advies CBZ Voorbereiding van een nieuwe Regiodeal, 19 april 2022 (samen met de EBZ)
- ◆ Brief van de CBZ aan de informateur naar aanleiding van de Provinciale Statenverkiezingen 2023
- ◆ Advies van de CBZ over de Regio Deal: advies over de drie pijlers van de deelopgave cultuur, bestaande uit drie deeladviezen
- ◆ Zeeland 2050, Bouwen aan de Delta van de toekomst, startdocument april 2025, provincie Zeeland
- ◆ “Toegang tot Cultuur, Op weg naar een nieuw bestel in 2029” van de Raad voor Cultuur, januari 2024

9.2. Gesprekspartners

Ten behoeve van deze evaluatie is gesproken met:

- Jo-Annes de Bat, gedeputeerde
- Harry van der Maas, gedeputeerde
- Geert van Maanen, voorzitter CBZ
- Robert Vroegindeweyj, vicevoorzitter CBZ
- , lid CBZ
- , lid CBZ
- , lid CBZ
- , lid CBZ
- , secretaris CBZ
- , secretaris CBZ
- , voorzitter ZCO en adviseur CBZ
- , adviseur CBZ
- Marinus Schroevers, voorzitter EBZ
- , lid EBZ
- , lid EBZ
- Jeroen de Buck, wethouder cultuur Terneuzen, voorzitter OZO thema-overleg leefbaarheid en cultuur
- Jack Jansen, adoptiesecretaris OZO thema-overleg leefbaarheid en cultuur
- Joost de Goffau, wethouder cultuur Goes, lid thema-overleg OZO
- Wilfried Boonman, wethouder cultuur Vlissingen, lid thema-overleg OZO
- manager samenleving en economie provincie